

Međunarodni dan muzeja i 20. Muzejska edukativna akcija Održivost u HDA, Zagreb, 20. travnja – 18. svibnja 2015.

U sklopu prošlogodišnje muzejske akcije Hrvatskog muzejskog društva i proslave Međunarodnog dana i mjeseca muzeja u Hrvatskom državnom arhivu kroz mjesec travanj i svibanj priređen je program pod nazivom „Arhiv kao održiva spona prošlosti i budućnosti“, u sklopu kojeg su održane četiri radionice s temom *Održivost*. Autorice programa na radionici bile su djelatnice Odjela Središnjeg laboratorija za konzervaciju i restauraciju (SLKR) Hrvatskog državnog arhiva: Andreja Dragojević, pročelnica Odjela, koja je objasnila pravilno rukovanje arhivskim građivom na dokumentima, knjigama i pismima i Martina Bagatin, konzervator – restaurator, koja je posjetiteljima radionice približila razne načine ispravnog rukovanja i zaštite arhivskoga gradiva u koje spadaju fotografije (pozitivi i negativi). Cilj radionice bio je omogućiti sudionicima nove spoznaje o očuvanju i zaštiti gradiva na papiru, koje će im pomoći u očuvanju njihovih privatnih zbirki. Radionica je započela 14. travnja i trajala je kroz četiri susreta do 14. svibnja 2015. godine. Održana je u prostoru SLKR-a. U sklopu završne manifestacije muzejske akcije 18. svibnja 2015. održano je i javno predavanje Martine Bagatin pod nazivom *Identifikacija, obrada i zaštita fotografskih procesa - Kako pristupiti pravilnomu načinu rukovanja i zaštite fotografija*, u sklopu kojeg je pobliže imala priliku istaknuti svrhu očuvanja fotografskih zbirki.

U predavanju *Način rukovanja i zaštiti fotografija*, u koje spadaju pozitivi i negativi, ključno je bilo približiti i predočiti posjetiteljima spoznaju o fotografiji i fotografskim procesima te im objasniti kako i na koje načine pristupiti zaštiti i načinu rukovanja s fotografijama. Predavanje *Identifikacija fotografskih procesa* pregled je površine fotografije golim okom i mikroskopska analiza objekta. Uz takvu vrstu identifikacije koristi se, po potrebi, i analiza elemenata (XRF) te organska analiza (FTIR). Osim što služi da bi se utvrdio i ponekad otkrio fotografski proces, ključan je korak u odabiru najprimjerenije metode konzerviranja i restauriranja fotografija.

Predavanje *Planiranje zaštite fotografija* ukazalo je da je bitno sagledati i uzeti u obzir uvjete okoliša, kontrolirati temperaturu (T), relativnu vlažnost zraka (RV) i izloženosti svjetlu.

Preporuke o preventivnoj zaštiti fotografija

Vrijednosti mikroklimatskih parametara potrebno je redovito kontrolirati. U slučaju da vrijednosti nisu u dopuštenim granicama za optimalno čuvanje, treba poduzeti daljnje mjere zaštite.

Optimalni mikroklimatski uvjeti za fotografsku zbirku:

- relativna vlažnost (RV): 30-40 %
- temperatura (T): 16-20 °C
- jačina rasvjete: < 50 luksa

Zbirku fotografija bitno je uvijek razvrstati prema vrsti fotografskih tehnika i procesa radi lakše identifikacije i rukovanja. Da bi se moguća šteta svela na najmanju mjeru, bitno je imati primjerenu zaštitnu ambalažu. Fotografije trebaju biti pohranjene u uložnice (košuljice) od poliesterske folije, u kojima je fotografija pohranjena svaka zasebno. Kutije u kojima se fotografije u košuljicama pohrane trebaju biti smještene na policama u ormare s metalnim ladicama u kojima su pomične pregrade. Prostor pohrane (spremište) treba biti čist, uredan i zadovoljavati optimalne mikroklimatske uvjete za čuvanje umjetnina na papiru, knjižnične građe i arhivskoga gradiva. Pri rukovanju umjetninama/građom/gradivom obvezno treba koristiti pamučne rukavice. Jedinicu treba redovito pregledati i po potrebi prozračiti.

Preporuča se ne izlagati i ne davati izvornik na korištenje. Po mogućnosti, u svrhu izlaganja na izložbama koristiti kopiju. Snimanje za potrebe korisnika obavlja stručno osoblje isključivo aparatima proizvedenim za snimanje zaštićene građe.

Trebalo bi voditi i iscrpnu dokumentaciju u slučaju izlaganja fotografija, kako unutar tako i izvan ustanove (stanje prije, za vrijeme i nakon izlaganja fotografija):

- otisci prstiju mogu prouzročiti kemijska oštećenja;
- neprimjereno rukovanje uzrokuje mehanička oštećenja;
- obvezna je uporaba pamučnih rukavica;
- omogućiti uporabu kopija za razna istraživanja;
- evidencija posudbi i izlaganja na izložbama.

Zaštita fotografske baštine podrazumijeva pravilno rukovanje fotografijama. Pod zaštitu fotografija spada uokvirivanje fotografija (zbog pohrane, rukovanja, prezentacije), uporaba pamučnih rukavica tijekom rukovanja, pisanje isključivo grafitnom olovkom, uporaba čistih alata i materijala te odgovarajuće zaštitne ambalaže za transport. Postoje razni načini uokvirivanja fotografija, umetanje u zaštitne paspartue i izrada fotouglova od neutralnog papira i ljepila. Koji postupak primijeniti ovisi o sljedećim čimbenicima: formatu fotografije, vrsti podloge, obliku fotografije, debljini fotografije i namjeni.

Materijali koji se koriste za zaštitu fotografija su:

- ljepenke i papiri od neutralnih materijala,
- stakla s UV filtrom,
- drveni i metalni okviri,
- fotouglovi od neutralnih materijala.

Uz uobičajene mogućnosti oštećenja fotografija, kao što su nepravilna pohrana i neodgovarajuće rukovanje, treba uzeti u obzir ostale čimbenike i prijetnje od oštećenja vezane uz vlagu i vodu.

Osim razrađenog plana preventivne zaštite, treba imati i plan u slučaju katastrofa. Kako prirodne katastrofe uvijek dolaze nenajavljeno, bitno je imati razrađen, pisani plan u kojem su navedene sve potrebne mjere zaštite fotografske, tj. kulturne baštine. Uz plan za slučaj katastrofa, treba svima omogućiti protok informacija, od novinara, institucija, stručnog osoblja i civilnih građana do volontera. Suradnja je ključna u situaciji kada dođe do prirodne katastrofe. To bi bili glavni prioriteti prilikom čuvanja fotografija.

Tekst, gore naveden u prikazu, služi za zaštitu fotografija unutar arhiva, muzeja i knjižnica, a našim sudionicima/posjetiteljima na radionici prikazan je i približen u svrhu očuvanja njihovih privatnih zbirki fotografija.

Martina Bagatin